

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2015/16:2739

av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M)

Bättre undervisning i Svenska som andraspråk

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utveckling av lärarutbildningen med Svenska som andraspråk och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna till anpassade kurser i Svenska som andraspråk för svensklärare och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla lärare på sikt bör ha kompetens i Svenska som andraspråk och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna till kompetensutveckling för lärare som undervisar i Svenska som andraspråk och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna till kompetensutveckling för rektorer rörande undervisning av nyanlända elever och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna för en ny påbyggnadsutbildning på avancerad nivå med fokus på flerspråkighet och andraspråksutveckling och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

I svensk grundskola idag tillhör cirka 20 procent av eleverna den grupp som är aktuell för att läsa svenska som andraspråk (SVA). Med tanke på att Sverige tar emot många flyktingar är det rimligt att tro att denna grupp kommer att öka i grundskolan. Det handlar inte bara om elever som själva invandrat till Sverige utan även elever som har

ett annat modersmål och som är födda i Sverige. För att stärka integrationen är det viktigt att nyanlända elever så snabbt som möjligt lär sig det svenska språket. Att förbättra undervisningen i SVA bör därför vara ett prioriterat område för skolan under de kommande åren.

SVA är tänkt att vara en rättighet som ska ge elever bättre förutsättningar att klara skolan och kunna tillgodogöra sig en utbildning. Skolinspektionen gjorde 2010 en granskning av språk- och kunskapsutvecklingen för barn och elever med ett annat modersmål än svenska. Den visar på stora brister i både hur man avgör vilka elever som får gå SVA samt även brister i behörighet hos lärare och själva undervisningen.

I Skolverkets lägesbeskrivning 2015 står det att svenska som SVA (tillsammans med teknik) är de ämnen där behörigheten bland lärarna är lägst. Enligt Skolverket ligger behörigheten för lärare som undervisar i SVA för årskurs 1–3 på cirka 76 procent, för årskurs 4–6 på cirka 25 procent och för årskurs 7–9 på ca 35 procent. Anledningen till att behörigheten är så mycket högre för årskurs 1–3 kan bero på att många lågstadielärare automatiskt fått legitimation i ämnet genom att vara behöriga i svenska.

SVA uppfattas i många skolor och av elever själva som ett ämne med lägre krav och där förväntningarna på eleverna inte är lika höga. Vissa elever uppfattar det även som segregering att läsa SVA istället för att läsa svenska med sina klasskompisar som har svenska som modersmål.

Om svensk skola ska bli bättre på att säkerställa att alla elever får det stöd de behöver för att klara skolans mål men också ge dem förutsättningar att nå ännu längre behövs åtgärder. Det är skillnad att undervisa elever i svenska beroende på om de är nyanlända eller om de är födda i Sverige men har ett annat modersmål. Inom lärarutbildningen och även när det gäller fortbildningsmöjligheter så saknas idag kurser som ger kompetens i hur man undervisar nyanlända.

Förändrad lärarutbildning

Det behövs en förändrad lärarutbildning där alla blivande lärare får kompetens i flerspråkighetsaspekter och andraspråksutveckling. Både som en del av den utbildningsvetenskapliga kärnan och som en del av ämnesdidaktiken för ämneslärare. Detta saknas idag och även inom förskollärarutbildningen finns stora brister inom detta område. Att enbart utbilda SVA-lärare räcker inte eftersom alla lärare behöver ha kunskap om hur man lär och utvecklar kunskap i och på ett andraspråk. Elever med ett

annat modersmål blir fler och om alla lärare är medvetna om hur de kan stötta elevernas språkutveckling även i andra ämnen än enbart i SVA eller svenska. Vi vill därför att lärarutbildningen utvecklas till att inkludera kurser i SVA för alla lärare.

Det finns också ett behov av delkurser som är riktade och fokuserade på undervisning av nyanlända. Dessutom är behovet stort av kurser som är anpassade till SFI och SVA inom grundläggande vuxenutbildning. Kurser där det finns ett extra fokus på vuxenpedagogik och forskning om vuxnas andraspråksutveckling samt vuxnas alfabetisering och läs- och skrivutveckling behöver utvecklas. På sikt anser vi därför att lärarutbildningen inom ramen för SVA skulle kunna förbättras med ett perspektiv kring undervisning av SVA för vuxna.

Dubbel behörighet i svenska och svenska som andraspråk – på sikt avskaffa SVA som eget ämne

Vi behöver hitta olika sätt att underlätta för svensklärare att komplettera för att även få behörighet i SVA. Det kan behövas särskilt anpassade kurser i SVA för svensklärare med tanke på de förkunskaper svensklärare har. Det kan behövas olika typer av lösningar för att ge möjlighet för så många svensklärare som möjligt att komplettera sin behörighet.

För att lösa dilemmat med att många svensklärare i årskurs 1–3 fick automatisk behörighet i SVA, utan att ha vare sig utbildning eller kompetens i SVA, skulle lärosäten kunna få i uppdrag att erbjuda huvudmän fortbildningsmöjligheter i läs- och skrivutveckling och inläring på ett andraspråk. På så sätt skulle många lågstadielärare få ökad kunskap om hur de ska kunna undervisa i läsinläring för elever som ska lära sig läsa på ett andraspråk. Idag händer det att man inte upptäcker förrän i mellanstadiet att andraspråkselevernas läsförmåga inte utvecklas i god takt eftersom de inte fått rätt grund. Detta påverkar deras hela skolgång och framtida skolframgång.

Målsättningen är att höja kompetensen när det gäller andraspråksinläring hos svensklärare i synnerhet men också hos alla övriga lärare och därmed göra SVA som eget ämne överflödigt. Alla elever kan då läsa svenska tillsammans och lärarna anpassa undervisningen efter elevernas behov.

Kompetensutveckling för lärare som undervisar nyanlända

När det gäller undervisning av nyanlända är kompetensutvecklingsbehovet stort, även för dem som redan är SVA-lärare. Det gäller inte minst elever med kort skolbakgrund. Det behövs kurser i läs- och skrivinläring för äldre elever på samma sätt som lärare nu

kan gå kurser i alfabetisering för vuxna. Därför bör det ses över om kompetensutvecklingsprogram för SVA-lärare skulle kunna utvecklas. Skolverket skulle exempelvis kunna få ett tydligt uppdrag att dels ta fram moduler liknande Läslyftet för SVA samt även underlag för kollegialt lärande i frågor som rör SVA och undervisning av nyanlända elever.

Kompetensutveckling för rektorer

Även rektorer behöver kompetensutvecklas i frågor som rör nyanlända men framförallt i frågor som rör undervisning i SVA. Det gäller alltifrån hur man tolkar författningarna och fattar välgrundade beslut om SVA till hur man organiserar och leder undervisningen samt den pedagogiska utvecklingen utifrån de flerspråkiga och/eller nyanlända elevernas behov. Skolverket bör därför få i uppdrag att se över hur dagens rektorer skulle kunna få ökad kunskap och kompetens gällande undervisningen av nyanlända elever.

Ny påbyggnadsutbildning

Vi behöver se över möjligheterna att ta fram en påbyggnadsutbildning likvärdig med speciallärarutbildningen med fokus på flerspråkighet, andraspråksutveckling och språkutvecklande arbetssätt i alla ämnen. Att införa en sådan titel och roll i skolan är ett sätt att säkerställa både kompetensen hos lärarna i skolan och att just denna elevgrupp får den utbildning de har rätt till utifrån deras förutsättningar och behov. Dessutom skulle det kunna vara ett karriärsteg som innebär att man som lärare får en ny roll, ett nytt uppdrag (både undervisa och handleda kollegor) och ett större ansvar. Det krävs för att de nyanlända eleverna och alla andra elever med ett annat modersmål än svenska ska få en kvalitativ undervisning. Denna påbyggnadsutbildning skulle således kräva en lärarutbildning samt undervisningserfarenhet

Sammanfattningsvis räcker det inte med att enbart utbilda nya SVA-lärare. Vi behöver vidareutbilda redan befintliga lärare och även höja SVA-kompetensen hos dem som redan har den. Målsättningen bör vara att alla lärare har kompetens inom SVA och undervisning av nyanlända elever. Så säkerställer vi en utbildning av hög kvalitet och möjligheter till bättre kunskaper i svenska för alla elever.

Betty Malmberg (M)

Michael Svensson (M)

Erik Bengtzboe (M)

Maria Stockhaus (M)

Ida Drougge (M)